

Hazret-i Hüdâyî Âsitânesi`nin Hazîresini Ziyâret

M . C E M A L Ö Z T Ü R K
Araştırmacı - Yazar

Komşuluk dinimizce üzerinde durulan önemli konulardan birisidir. Öyle ki, atasözü ve deyimlerimize dahi, “ahretlik”, “ev alma komşu al”, “kötü komşu insanı ev sahibi yapar” gibi ifadeler oluşmasına sebep olmuştur.

Hatta kabir komşuluğunun da etkili olacağına dair gelen haberler ise İslamiyet'in Medine devrinden itibaren şehidlik ve şehir mezarlıklarının önemini artırmıştır diyebiliriz. Şehidlik ve mezarlıkların başında ise Ravza-i Mutahhara denilen Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem)`in ve Hz. Ebubekir ve Hz. Ömer (r.a.)`in kabir-i şerifleri, Hz. Hatice validemizin medfun buldukları Mekke`deki Cennetü'l-Mualla, ehl-i beytten ve ashabtan bir çok zatın medfun oldukları Medine'deki Cennetü'l-Baki kabristanları ile Hz. Hamza (r.a.)'ın medfun olduğu Uhud Şehidliği gelmektedir.

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem)`in hayatında başlayan İslam fetihleri ile ashab-ı kiram efendilerimiz (r.a.) gittikleri coğrafyada ya şehid olarak veya vefat ederek gömülmeleriyle o beldelerde mezarlıklar teşekkül etmeye başlamıştır.

Keza tabiinden başlayarak günümüze kadar hayatlarında insanlarca örnek olarak tanınan kişilerin kabirlerinin etrafı kendilerini sevenler tarafından gömülme istenilen başlıca yerler olmuşlardır.

İstanbul'un da 857/1453 tarihinde Fatih Sultan Mehmed tarafından fethedilmesinden sonra Fatih'in hocalarından Akşemseddin hazretleri tarafından keşfedilerek bulunan Hz. Halid bin Zeyd Eba Eyyube'l-Ensari(r.a.)'ın kabri etrafında Eyyub Sultan kabristanı ve daha sonra da Karacaahmed, Merkez Efendi ve Yahya Efendi kabristanları insanların gömülmek istedikleri mezarlıklar olmuşlardır.

Cami ve tekkelerin banileri, genelde bu binaların kible cihetine defnedilerek hazirelerin oluşmasına sebep olmuşlardır. Üsküdar'da mevcut 92 cami ve 44 tekkenin hemen hepsinin ufak-büyük bir haziresi mevcuttur. Yedisi asitane olan

1.a Şeyh Mustafa Efendi (1188-1774)

Bursalı Mehmet Tahir bey

kırkdört tekkenin ekserisinde az-çok kayıplar sözkonusudur. Kiminin binası yıkılmış, haziresi kalabilmişken, kiminin haziresinin yerinde dahi yeller esmektedir. Tabi bu tabir eskilere aittir. Günümüzde taşları yok olan mezarların ve ne yazık ki, ortadan kalkan türbelerin üzerine bir yolunu bulan hemen apartman yapabilmekte, bir kısmı park, bir kısmı başka binalar olan mezarların yerinde insanlar yaşayabilmektedirler!!!

Hz. Hüdâyî'den evvelki ve sonraki pirlerin kabirleri öncelikle türbe, etraflarındaki arazinin imkan verdiği nisbette de mezarlık halini almıştır. Hz. Hüdâyî Âsitânesi, haziresiyle günümüze intikal edebilen tekkelerden biridir.

AZÎZ MAHMUD HÜDÂYÎ sempozyumu vesilesiyle Hz. Hüdâyî Âsitânesi'nde medfun ve mezar taşları mevcut olan kişilerden bazılarını tanıtmak istedik.

Bizden evvel hazireler üzerine çalışan Cemaleddin Server Revnakoğlu (ö.1968) ve Mehmed Mermi Haskan (ö.2003?)'ı burada rahmetle anıyorum.

N. Nermi Haskan hazırladığı Yüzyıllar Boyunca Üsküdar Tarihi'nde Hz. Hüdâyî Âsitânesi'nin haziresinde ikiyüz kadar mezarın kimlere ait olduğunu kaydetmiştir. Ama bunların pek azının fotoğraflarını vermiş, mezartaşı metinlerinin ise genelde kısaca kimlere aid olduğunu belirtip, metni tam olarak vermemiştir.

Tebliğimizi hazırlarken hazirenin tamamını gözden geçirdik ve tebliğin hacmine göre bir seçme yapmağa çalıştık. Zira ikiyüz civarında mezartaşının okunması ve fotoğraflanması ancak kitaplık bir çalışma olabilir, diye düşündük.

Hz. Hüdâyî türbesinde, Hz. Hüdâyî'den başka ailesi medfunken hazirede Âsitânesi'nde şeyhlik yapanlar, hanım sultanlar, devlet ve ilim adamları ile bazı hanımlar defnedilmişlerdir. Dolayısıyla toplumun her kesiminden insanın Hz. Hüdâyî'ye komşu olmak istedikleri anlaşılmaktadır.

Hz. Hüdâyî Âsitânesi'nde, Hz. Hüdâyî türbesinden başka Ehl-i cennet Mehmed Efendi, Kanuni Sultan Süleyman'ın torunu ve Hz. Hüdâyî'nin eşi Ayşe Sultan, IV. Murad'ın torunu Fatma Hanım Sultan, Sadrazam Halil Paşa, Civankapıcı Mehmed Paşa ve Lütfi Ağa türbeleri bulunmaktadır. Sadrazam Rusçuklu Hasan Paşa ise sade bir kabirde yatmaktadır. Osmanlı şeyhülislamlarından Mehmed İzzet

1.b. Mahmud Gülşen Efendi (1341-1923)

Efendiler de burada medfundur. Âsitâne şeyhlerinin yirmidört tanesinin, ondört tanesi hazirede gömülüdür. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Halaskâr-gâzî Mustafa Kemal Atatürk'ün hocalarından ve Osmanlı Müellifleri isimli eserin müellifi Bursalı Mehmed Tahir Bey'in ve son devrin meşhur şeyhlerinden Ünsi Hasan Efendi Tekkesi şeyhi, Kadiriyye'den İzzi Efendi'nin de mezarları buradadır.

Haziredeki mezartaşlarını beş grupta tasnif ettik. Bu gruplar, meşayih (şeyhler), ulemâ (âlimler), ricâl-i devlet (devlet adamları), hanımlar, orijinal boyalı taşlar ve hazireden bazı görünümeler.

Meşayih kısmında, asitane postnişinlerinden Mustafa Efendi ve Mehmed Gülşen Efendi ile Ruşen Efendi'nin torunu Mehmed Şemseddin Efendi ile türbedar ve asâdâr Kâmil Dede'nin mezartaşları bulunmaktadır.

Ulema kısmında, Ruşen Efendi'nin oğlu müderris Mehmed Ziyaeddin Efendi, Kazasker Arabzade Mehmed Amir Efendi, Derviş Ali Rıza Efendi ve İmam Abdullah Efendi'nin mezartaşları bulunmaktadır.

Rical-i devlet (devlet adamları) kısmında, Seyyid Mahmud Efendi, İbrahim Münir Beyefendi, Yaverandan Ali Kırat Paşa, Müşir Manastırlı İbrahim Paşa ve Kapıcılar Kethüdası Osman Efendi'nin mezartaşları yer almaktadır.

Hanımlar kısmında da Fatıma Şems-i Nur Hanım, Fatıma Edibe Hanım, Aişe Behiye Hanım, Feride Hanım ile Şerife Nefise Hanım'ın mezartaşları vardır.

Orijinal boyalı taşların ikisi baş, ikisi ayak taşıdır. Bu taşların boyalı olmaları, zamanında taşların boyandıklarını göstermeleri bakımından bizce önemlidir.

Hazireden bazı görünümeler kısmında ise, orijinal desenler yapılan taşlardan bir demet sunmak istedik.

NOT; son olarak vaktiyle hazırladığım bir raporu buraya kaydetmek istiyorum.

1) İstanbul'un Karacaahmed, Edirnekapı, Merkez Efendi, Eyüb Sultan, vs. yerlerindeki câmi ve dergâhlarının bir kısmında hazireler vardır.

2) Sahâbe ve ni'me'l-ceyş kabirlerinin bir kısmı ta'mir edilmiştir.

1.c. Mehmed Şemseddin Efendi

3) 450 civârındaki dergâhın ancak 100 kadarını hazîresi kalabilmiştir. (Dersâdet Dergâhları.M.Özdamar.)

4) İstanbul Türbeler Müdürlüğü, kendisine bağlı bazı hazîrelerin envanterini hazırlamıştır.

5) Fâtih Belediyesi, ilçesindeki 27 hazîrenin etrafının duvarını çevirmiştir

6) Eyüb Belediyesinin hazîreleri, İstanbul Belediyesi tarafından yaptırılmıştır.

7) Vakıflar Müdürlüğünün bünyesindeki, Târihi Mezar Taşlarının Onarım Ekibi 1985'lerde lağvedilmiş, bu ekipten iki kişinin hayattan olduğu öğrenilmiştir.

8) İsmâil Fâzıl Ayanoğlu'nun, Vakıflar Dergilerin'deki makâleleri ve müdürlük arşivinde olduğu bilinen fotoğrafları ile bir çok kitap ve makâleler, İstanbul Mezarlıklarını muhtelif yönlerden tanıtmaktadır.

9) Kanaâtımızca ilgili eserler ve yapılmış araştırmalar toplanarak, yapılanlar ve yapılacaklar dikkatlice planlanmalıdır. (Bir misal olmak üzere, Kültür Bakanlığınca bastırılan; Mezar-Mezarlık Ve Mezar Taşları Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi, Ankara 1989)

Haziredeki Mezar Taşlarının Okunuşları;

1) MEŞAYİH (ŞEYHLER)

1.a.)HU

Hazret-i Hüdâyî kuddise sirruhu'l-âli
Asitane-i feyz-i aşiyanelerinde
Piraye-i makam-ı meşihat iken irtihal-i
Dâr-ı cemâl eden kutb-u daire-i
Velâyet evc-i ala-yı keramet umdetü'l-
Vasilin pişüva-yı ehl-i yakın

1.d. Mehmed Kâmil Efendi

Mürşid-i âgah, ârif-i billah şeyh
Mustafa Efendi hazretlerinin
Ruh-i şerifiçün el-fatiha
Sene 1188/1774

1.b.) HU

Âsitane-i Hazret-i Pir Hüdâyî
Kaddesallahu sirruhu'l-ali
Seccade-nişîni ve mülga
Meclis-i meşayih reisi iken
İrtihal-i dâr-ı beka eden
Es-seyyid eş-şeyh el-hac
Mehmed Gülşen Efendi
Ruhîçün rızaen lillahi teala
El-fatiha
Sene 1341/1923

1.c.) HÜVE'L-BÂKİ

Mudanyalızade merhum eş-şeyh
Ruşen Efendizade
Şeyh Abdullah Efendi
Mahdumu genc iken
İrtihal-i dar-ı beka eden
Müderrisin-i kirâmdan
Merhum ve mağfurun leh
Mehmed Şemseddin Efendi
Ruhîçün el-fatiha
Sene 1248/1828

2.d. Ali Rızâ Efendi

1.d.) YA HU

Kutbü'l-ârifin gavsü'l-vâsılın
Es-seyyid eş-şeyh Azîz Mahmud Hüdâyî kuddise sirruh
El-ali hazretleri dergah-ı şerifi türbedarı
Ve asadarı merhum ve magfurun leh
El-muhtac ila rahmet-i Rabbihi'l-gafur
El-hac Mehmed Kâmil Dede Efendi'nin
Ruh-i şerifi için rızaen lillah el-fatiha
Sene, 1296/1880

2) ULEMA (ALİMLER)

2.a.) EL-BÂKİ HÜVALLAH
Hazret-i Hüdâyî kuddise sirruhu'l-aziz
Hazretlerinin bendelerinden
Merhum ve mağfur el-muhtâc ila
Rahmet-i Rabbihi'l-Gafur, Sultan
Selim Han Camii Şerifi'nde
İmam-ı evvel el-hac Abdullah
Efendi, ruhiçün rızaenlillah
El-fatiha, sene 1198/1783

2.b.) HÜVE'L-HAYYÜ'L-BÂKİ

Âsitâne-i aliye-i Hazret-i Hüdâyî'de
Seccade-nişîn olan Mudanyalı
Zade Şeyh Mehmed Ruşen Efendi
Merhumun oğlu Edirne
Müderresininden es-seyyid Mehmed

3.a. Seyid Mahmud Efendi

Ziyaeddin Efendi'nin ruhiçün
Fatiha, sene 1233/1819

2.c.) HÜVE'L-BÂKİ

Fukara-yı Tarikat-ı
Aliyye-i Celvetiyye'den
Sabıka Rumeli
Kazaskeri merhum
Arabzade Mehmed Amir
Efendi ruhiçün
Rızaenlillah el-fatıha
Sene 1288/1874

2.d.) HÜVE'L-HALLÂKU'L-BÂKİ

Sabıka müsteşar-ı meşihat-ı ulya
Merhum ve mağfurun leh
Sudur-u a'zamdān Kayserili
El-hac hafız Derviş
Ali Rıza Efendi'nin ruhiçün
el-Fatiha, sene 1318/1903

3) RİCAL-İ DEVLET (DEVLET ADAMLARI)

3.a.) Merhum ve mağfur
İla rahmet-i Rabbihi'l-Gafur
Es-seyyid Mahmud Efendi

4.a. Şems-i Nur hanım

Ruhiçün, el-Fatiha
Sene 1158/1744

3.b.) HÜVE'L-HAYYÜ'L-BÂKİ

Tuğra
Müderrisin-i kiramdan Nazif
Efendi'nin mahdumu
Cennetmekan, merhum ve mebrur
İbrahim Münir Beyefendi'nin ruhiçün
el-Fatiha, sene 1230/1810
Yevm-i sebt, 12 şevval

3.c.) HÜVE'L-BÂKİ

Yaverân-ı Hazret-i
Şehriyari ferikandan
Ali Kırat Paşa'nın
Ruhuna rızaenillahi
Teala, el-Fatiha
Sene 26/Şevval/1320/1905

3.d.) Müşiran-ı A'zam-ı Saltanat-ı

Seniyyeden, Manastırlı Gazi
İbrahim Paşa'nın ruh-i pakine fatiha
Sene, 11/Safer/1333-9
Kanun-ı evvel/1335/1917

3.i. Mehmet Ârif Efendi

3.e.) HÜVE'L-BÂKİ

Hala Sivas valisi
Vezir-i mükerrer Seyyid Ahmed Paşa
Hazretlerinin Kapıcılar
Kethüdası, merhum ve mağfur
el-Muhtâc ila rahmet-i Rabbihi'l-Gafur
es-Seyyid el-hac Osman Ağa, ruhuna
(el-Fatiha, sene ?)

4) HANIMLAR

4.a.) HÜVE'L-BÂKİ

Esbak Bahriye yoklamacısı
Merhum Raşid Efendi'nin
Halilesi ve hâlâ yoklama
Kalemi müdiri Behaüddin
Efendi'nin validesi merhume Fatıma
Şems-i Nur hanımın ruhuna el-Fatiha
1302/1886

4.b.) HÜVE'L-HALLAKU'L-BÂKİ

Moravi merhum
El-hac Medar Bey'in
Kerimesi merhume
Ve mağfurun leha
El-hacce Fatıma Edibe hanımın
Ruhîcün el-Fatiha
Sene fi 11 Muharrem 1252/1832

4.c.) HÜVE'L-BÂKİ

Mevali-i fihamdan
Rusçuklu Hasan Paşa
Zade es-seyyid Ahmed Haydar
Beyefendi'nin halilesi
Merhume ve mağfurun leha
Aişe Behiye hanım, ruhiçün
el-Fatiha
Sene 1248/1828

4.d.) ALLAH

Bu cihan bağına geldim bir mürüvvet görmedim
Derdime derman aradım bir devasın bulmadım
Âhile zar kılarak gençliğime doymadım
Çün ecel peymanesi dolmuş muradım almadım
Merhum devletlu Sarım Paşa hazretlerinin
Ahretliği merhume Feride hanım ruhuna Fatiha
Sene 1276/

4.e.) HU

Hazret-i Hüdâyî kuddise sirruh
Hazretlerinin nesl-i pakinden
Tarık-ı Bedeviyeden muhibb-i-aşık-ı
Sadık iken cezbe haliyle
Makber-i Kübra ziyaretleriyle olub
Vasıl-ı murad-ı Hak olan, Mekteb-i
İdadiye Miralayı Ali Bey'in
Zevcesi merhume Şerife Nefise
Dervişe hanımın ruhiçün Fatiha
29 Ramazan 1271